

Presidenten refererte de fremsatte forslag.

Votering:

De fremsatte forslag til medlemmer av valgkomiteen bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det blir videre av Stortinget å foreta valg på 4 medlemmer av fullmaktskomiteen istedenfor representantene H. Halvorsen, Handberg, Alfons Johansen og Undrum.

Mønsen: Istedenfor Alfons Johansen foreslår jeg hr. Aldor Ingebrigtsen, og istedenfor H. Halvorsen hr. Korshund.

Presidenten: I hr. Undrums sted foreslås hr. Vinje.

Langeland: Eg gjer framlegg om hr. Trædal i staden for hr. Handberg.

Presidenten refererte forslagene til nye medlemmer av fullmaktskomiteen.

Votering:

De fremsatte forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: To medlemmer av Lagtinget har søkt permisjon, og presidenten foreslår at de innkalte varamenn John Andersen og Sollie innvelges i Lagtinget under representantenes permisjonstid.

Votering:

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Presidentskapet foreslår videre for Stortinget å rette en henstilling til Regjeringen om øyeblikkelig å fremlegge som proposisjon den provisoriske anordning om første stortingsvalg og første kommunevalg, og i påvente av at det skjer, vil det bli foreslått med en gang, når møtet er satt i Odelstinget, at de provisoriske anordninger blir oversendt komiteen.

Votering:

Presidentskapets forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det vil så bli holdt møte i valgkomiteen, idet det er nødvendig øyeblikkelig å få rekonstituert Stortingets utenriks- og konstitusjonskomité. Den er, som representantene vil være oppmerksomme på, overhodet ikke beslutningsdyktig eller eksisterende i dag. Av denne komités medlemmer er representantene Eggen, Handberg og Joh. Ludw. Mo-winckel avgått ved døden, representanten Andersen-Rysst har ikke lenger sete i Stortinget — han har tiltrådt sin stilling som minister på Island — og representantene Støstad

og Sven Nielsen er ikke tilgjengelige i dette øyeblikk, idet de er medlemmer av Regjeringen. Likeledes vil det måtte velges et nytt medlem i hr. Lykkes sted til den utvidede og forsterkede utenriks- og konstitusjonskomité, som man plikter både like overfor utenriksministeren og like overfor Stortinget og landet å bringe i funksjon øyeblikkelig. Presidenten vil da foreslå at dette møte heves, og at valgkomiteen øyeblikkelig trer sammen etter at det har vært holdt odelsting og lagting til etterkommelse av den av Stortinget vedtatte skrivelse fra de 5 medlemmer av presidentskapet, så supplerende valg da kan holdes. Så snart Odelstinget og Lagtinget har avsluttet sine forhandlinger, vil valgkomiteen tre sammen.

Møtet hevet kl. 11.40.

Møte lørdag den 16 juni kl. 10.

President: Hambro

Dagsorden:

1. Muntlig beretning fra statsminister Nygaardsvold om Regjeringens virksomhet.
2. Referat.

Sak nr. 1.

Muntlig beretning fra statsminister Nygaardsvold om Regjeringens virksomhet.

Presidenten: Idet presidenten gir ordet til statsministeren, tror presidenten å ha hele tingets bemyndigelse til å uttale, at representantene hilser statsministeren velkommen og med glede ser ham igjen på den talerstol som hans virke er så uløselig knyttet til, og hvorfra han har gjort en så stor innsats for landet direkte og indirekte.

(Representantene ga sin tilslutning til presidentens ord ved å reise seg.)

Statsminister Nygaardsvold: Jeg takker presidenten for de ord han nettopp har uttalt til meg, og for Stortingets tilslutning til dem. Jeg må si at det er med noen forunderlige følelser jeg etter 5 års fravær igjen står på denne talerstol. Siste gang jeg møtte Stortinget var jo på Elverum, hvor Regjeringen fikk den bekjente Elverums-fullmakt, en fullmakt som tross alt ble stående ved makt i hele 5 år, og det er denne fullmakt som har vært grunnlaget for Regjeringens arbeid i disse år. Jeg vet så vel at det nå skulle ha foreligget en uttømmende beretning om Regjeringens ar-

beid i disse 5 år. Det kan jeg imidlertid ikke gi. Forholdet er nemlig det at det i den siste tid vi var i London, var en hektisk travelhet for alle på mange måter for å få gjort i stand til oppbrudd. Vi tenkte vi skulle få litt bedre tid når vi kom hit til Oslo, men det viste seg at vi ikke kunne få fram vår bagasje og våre arkiver i rett tid. Personlig mangler jeg en hel del av mitt arkiv, og det er derfor bare en muntlig og en beretning mestendels etter hukommelsen jeg i dag får lov til å legge fram for Stortinget. Jeg håper imidlertid at det på en eller annen måte må bli anledning til å legge fram en fullt ut og i detaljer bearbejdet beretning om Regjeringens arbeid.

Etter møtet på Elverum oppholdt som bekjent Regjeringen seg i Norge i ca. 2 måneder. Den reiste først østover til Nybergsund. Det var vel mange den gang som ikke hadde den ringeste anelse om hvor lang tid krigen skulle vare. De fleste mente kanskje at for Norges vedkommende ville krigen bli ganske kortvarig. De allierte — England og Frankrike — ville antagelig sørge for å kaste tyskerne ut av landet snarest mulig. Av den grunn var det også mange som mente at hvis Regjeringen ble nødt til å gå utenfor Norges grenser, ville det nærmeste trygge sted være i Sverige. Vi tok feil i begge disse antagelser. De allierte fikk hendene fulle på andre hold, og tilbakeerobringen av Norge måtte derfor avskrives foreløpig. Og hva Sverige angikk, ble det ganske snart klart for oss at på den tid ville hverken Kongen eller Regjeringen være vel ansette gjester i Sverige. Kongen og Regjeringen besluttet derfor å forsøke å nå fram til kysten for der å kunne ha forbindelse over sjøen med våre allierte, og etter en del reisvanskeligheter, som da alltid var til stede, kom Regjeringen fram til Molde. Der oppholdt vi oss en tid, men da det sydlige Norge måtte oppgis, reiste både Kongen og Regjeringen nordover til Tromsø. Den militære utvikling på Vestfronten medførte imidlertid at de alliertes hjelpetropper i Nord-Norge også måtte trekkes tilbake. Da var det bare 2 alternativer å velge mellom for Kongen og Regjeringen. Det ene var å avvente tyskernes ankomst til Tromsø, og å overgi seg til dem. Vi var nemlig klar over at våre egne militære styrker og hjelpemidler var altfor utilstrekkelige til å kunne fortsette den væpnede motstand. Det annet alternativ var å motta en innbydelse vi hadde fått om å komme over til Storbritannia, og der forsøke å virke for Norges sak. Kongen og Regjeringen valgte det siste alternativ, og den 7 juni 1940 forlot Kongen, Kronprinsen, den samlede regjering samt noen militære og sivile embetsmenn og funksjonærer Norge og reiste til England. I statsråd samme dag ble

banksjef Arne Sunde og landbruksutsending Anders Fjelstad utnevnt til konsultative statsråder. De sluttet seg til Regjeringen etter dens ankomst til London.

Mens Regjeringen var i Norge, forsøkte den på de steder den slo seg ned, ikke å bygge opp noen hel, ny administrasjon, men å ta hånd om de mest presserende saker, blant annet ved å organisere den militære motstand og ta de skritt som i den anledning var nødvendige. Jeg skal her nevne at kommanderende general Laake søkte om avskjed. Det ble innvilget i statsråd i Nybergsund, såvidt jeg erindrer, og oberst Ruge ble utnevnt til ny øverstbefalende for de militære styrker. Vi forsøkte som sagt å ta hånd om de nærmestliggende spørsmål. Især var dette tilfelle mens vi oppholdt oss i Tromsø. Men det kunne ikke bli noe helt eller noe system i disse bestrebelsler. Så snart vi var kommet i gang på et sted, måtte vi bryte opp igjen på grunn av de militære forhold. Noe ble dog gjort. Jeg vil her få lov til å nevne det statsråd som ble holdt på Stuguflaten den 22 april, hvor Nortraship ble organisert, det vil si hele den norske handelsflåte ble brakt inn under Regjeringens ledelse og kontroll. Sjøfartsdirektør Lorentzen og banksjef Arne Sunde ble fra Stuguflaten sendt over til England for å ordne med disse spørsmål. Enn videre vil jeg nevne opprettelsen av Norges Bank i de enda frie områder, og ordningen av pengevesenet i det hele tatt. Jeg kan også nevne at en av de første beslutninger vi fattet i Tromsø, var at vi skulle betale renter og avdrag på norske statslån i allierte og nøytrale land. Det var mange flere enn disse beslutninger som ble tatt mens Regjeringen oppholdt seg i Norge, og jeg tror jeg tør si at mange av dem hadde stor betydning for den tid som kom for Norges anseelse, for den goodwill som Norge fikk etter hvert som dagene, månedene og årene gikk. De beslutninger som ble tatt i Norge, måtte selvfølgelig forandres etter som forholdene forandret seg, men de prinsipper som lå til grunn for de engang tatte beslutninger, de provisoriske anordninger, de ble i mange tilfelle opprettholdt slik som de var vedtatt på hjemlig norsk jord.

Av statsråd som ble holdt mens Regjeringen oppholdt seg i Norge, skal jeg få lov til å nevne Nybergsund 10 april, Otta og Sandbu i Vågå 14, 17 og 19 april, Stuguflaten 22 april, Molde 26 og 29 april, Øvrebygd i Målselv 8 og 18 mai, Storsteinnes 31 mai og Tromsø 7 juni. Ved siden av disse statsråd ble det holdt konferanser i Regjeringen hvor Kongen og Kronprinsen til stadighet var til stede og deltok i Regjeringens overlegninger. Det var tilfelle både i Molde og i særdeleshet i de konferanser som ble holdt utenfor og i Tromsø by.

Det var først etter at Regjeringen var kommet til London den 10 juni 1940, at vi for alvor kunne ta fatt på oppbyggingen av en ny norsk administrasjon. Men også her møtte vi til å begynne med mange vanskeligheter. Det var vanskelig å finne passende kontorlokaler. Det første kontoret hadde vi i City. Det var små og trange kontorer. I det største rommet hadde statsministeren sitt kontor. Men dette rommet måtte samtidig tjene som kontor for Kirkedepartementet og for Sosialdepartementet, og ved siden derav ble regjeringskonferansene holdt der. Ut på høsten 1940 ble noen av våre kontorer ødelagt ved bombing, og de funksjonærer som da ble husløse, ble stuet inn i den norske ambassade i London. Der var det allerede for trangt før, og da kan man nok skjønne hvordan det ble når også vi skulle ha kontorplass der. Dette kunne ikke gå i lengden, og etter en del søken fikk vi leid kontorer i Kingston House på Knightbridge, en aldeles ny 7 etasjes bygning, og her hadde så den norske sentraladministrasjon sine kontorer til den dag den forlot England.

Det var til å begynne med også vanskelig å skaffe de funksjonærer som trengtes. Som et eksempel kan jeg nevne, at i den første tid vi var i London, bestod Finansdepartementets hele stab av 3 assistenter. To hadde tjenstgjort i den offentlige administrasjon før vi reiste fra Norge, og en hadde arbeidet i en privat bedrift. Jeg vil her gjerne få lov til å si noen ord om våre embetsmenn og våre funksjonærer. De var alle sammen overmåte dyktige og interesserte folk. De arbeidet med liv og lyst og satte all sin arbeidsevne inn. Jeg forstod dem slik at de ikke så det på den måten at de arbeidet for den enkelte statsråd eller for det enkelte departement, men at de hele tiden arbeidet for Norge og for at vi så snart som mulig kunne vende hjem til et fritt Norge. På Regjeringens vegne takker jeg alle dem som var Regjeringen behjelpelig i disse vanskelige begynnelsestider.

Hva arbeidet i sentraladministrasjonen angår, kan jeg si, at i de departementer som var i arbeid i London, ble vi etter hvert stilt overfor nær sagt alle de spørsmål som i normale tider utgjør departementenes arbeid og dessuten mange flere som skapt av situasjonen. Av viktige saker som ble behandlet i denne tid, kan jeg få lov til å nevne en del.

Av de saker som ble fremmet i 1941 kan nevnes militæravtalen med Storbritannia av mai 1941. Avtalen gikk ut på løfte om gjensidig bistand og tilsagn om at de to land skulle stå sammen inntil Norge var fritt. Ved provisorisk anordning av 29 juli 1941 ble det truffet bestemmelse om opprettelse av norske sjøfartsdomstoler i London og de viktigste andre

britiske havnebyer med egen ankedomstol i London. Anordningen bygger på en forutgående avtale med Storbritannia som innrømmer den norske stat jurisdiksjon over egne sjøfolk når det gjelder forbrytelser og forseelser i tjenesten. Sjøfartsdomstolene ble på samme måte som det militære rettsapparat, krigsrettene og de militære forhørsretter administrert av Justisdepartementet. Allerede på dette tidspunkt ble det truffet viktige lovgivningsmessige tiltak med sikte på oppgjøret etter frigjøringen av Norge. Dette er først og fremst tilfelle med provisorisk anordning av 29 juli 1941 om gjenopptagelse og revisjon av judisielle og administrative avgjørelser og forvaltningsmessige dekreter truffet i Norge under den tyske okkupasjon. De provisoriske anordninger av 3 oktober 1941 som utvidet adgangen til å anvende dødsstraff i militære saker og innførte dødsstraff i borgerlige saker når det gjaldt landsforræderi, hadde dels samme formål, dels var deres hensikt å gi en advarsel til folk i hjemlandet. Det sistnevnte lovgivningsarbeid ble fortsatt i 1942. I begynnelsen av dette år — 22 januar 1942 — ble det vedtatt to grunnleggende provisoriske anordninger. Den første av disse åpner adgang til å anvende dødsstraff for drap, mishandling, frihetsberøvelse og andre grovere forbrytelser. Den tok særlig sikte på de tyske krigsforbrytere eller norske landsforrædere som i fengsler eller konsentrasjonsleirer hadde drept eller mishandlet gode nordmenn. Den annen innfører den nye straff «tap av almen tillit» i tillegg til høye bøter for «den som opprettholder medlemskap i, søker om eller samtykker i å bli medlem av N.S., nazistisk hird eller annen organisasjon som yter fienden bistand».

Forsvarsvesenet undergikk en omorganisasjon i begynnelsen av 1942, nødvendiggjort ved samarbeid med de allierte. Det viktigste var at vi fikk en egen forsvarssjef. Som forsvarssjef ble samtidig utnevnt general Wilhelm Hansteen. Den aller viktigste oppgave under forsvarets overkommando har vært å organisere den militære motstand i Norge og treffe de nødvendige tiltak for å forberede den militære frigjøring av landet. General Hansteen fungerte som forsvarssjef inntil høsten 1944, da Kronprins Olav ble utnevnt til forsvarssjef med general Hansteen som nestkommanderende.

Av viktigere anordninger fra dette tidsrom kan nevnes provisorisk anordning av 9 oktober 1942 om avbrytelse av frister under avsperringen og provisorisk anordning av 18 desember 1942 om ugyldigheten av rettshandler som har sammenheng med okkupasjonen. Den sistnevnte inneholder blant annet bestemmelser om tilbakesøkning av formuesverdier som

har vært ulovlig inndratt av tyskerne. I begynnelsen av 1943 ble det fremmet en rekke viktige og omfattende anordninger med sikte på forholdene under og i den nærmeste tid etter frigjøringen av Norge, nemlig: 1. Provisorisk anordning av 26 februar 1943 om polititjenesten i Norge under krig, provisorisk anordning av samme dag om midlertidig tillegg til lov om politiet og i tilslutning hertil kongelig resolusjon om instruks for rikspolitsjefen. 2. Provisorisk anordning om gjenoppretting av lovlige forhold i den offentlige tjeneste i Norge (tjenestemannsanordningen). 3. Provisorisk anordning om rettergangsmåten i visse forraderisaker, og 4. Provisorisk anordning av 15 mars 1943 om foreløpig ordning av det kommunale styre i Norge.

Etter tiltak av Justisdepartementet ble det i slutten av 1943 opptatt forhandlinger med Storbritannia om en jurisdiksjonsavtale med sikte på forholdene under en alliert invasjon i Norge. Saken ble behandlet i et særskilt utvalg av Regjeringen på 5 statsråder, den senere Regjeringsdelegasjon. Forhandlingene ledet til at det den 16 mai 1944 ble inngått avtale med de tre store allierte, Storbritannia, U.S.A. og Sovjet-Samveldet, som forbeholdt norsk jurisdiksjon og norsk sivil administrasjon i frigjorte norske områder. Her kan jeg tilføye, at disse avtaler både er holdt til punkt og prikke og etter sin ånd, og at vi har ingen som helst grunn på noen måte til å klage over forholdet til de makter som vi inngikk avtale med.

Den allierte krigsforbryterkomisjon ble opprettet i London i 1943. Norge har i kommisjonen vært representert ved ambassadør Erik Colban.

Året 1944 og de første måneder av 1945 er preget av intense forberedelser i anledning av de oppgaver som forestod ved hjemkomsten til Norge. Kontakten med hjemmefrontens ledelse var bedre enn noensinne og samarbeidet med vedkommende kretser i Norge særdeles nyttig. Etter forslag hjemmefra ble det i dette tidsrom fremmet en rekke anordninger angående oppgjøret og opprydningen etter krigen, nemlig:

1. Provisorisk anordning av 15 desember 1944 om tillegg til straffelovgivningen om forraderi (landssvikanordningen).
2. Provisorisk anordning av 26 januar 1945 om okkupasjonslovgivningen.
3. Provisorisk anordning av 16 februar 1945 om rettergang i landssviksaker.

I tilknytning til tjenestemannsanordningen som ble revidert og utbyttet ved anordning av 24 november 1944, ble det vedtatt detaljerte instruksjoner om den første opprydning i den

offentlige tjeneste i stat og kommune. I tillegg hertil ble det gitt en rekke andre betydningsfulle lovbestemmelser, bl. a. om priskontroll, pengevesen og behandling av krigsforbrytere.

Så skal jeg få lov til å si noen ord om de forskjellige departementers arbeid.

For Utenriksdepartementet var det om å gjøre å stå i den beste og mest intime forbindelse med våre allierte. Foruten med de 4 store allierte, Storbritannia, U.S.A., Sovjet-Samveldet og China, stod Regjeringen i forbindelse med samtlige republikker i Syd-Amerika, med Cuba, Australia og Syd-Afrikasambandet. Dessuten hadde vi forbindelse med en del nøytrale land, i særdeleshet med Sverige, men dessuten også med Tyrkia, Portugal og Sveits. Dessuten ble det av Utenriksdepartementet sluttet en hel del avtaler som enten måtte gis gyldighet med det samme på grunn av forholdene eller som på grunn av avtalenes natur vil bli forelagt Stortinget til godkjenning. Det bør også nevnes, at Regjeringen opprettet en norsk legasjon på Island, og at vår tidligere minister i Danmark, Esmarch, reiste oppover og overtok ministerstillingen. — Jeg vil også få lov til å nevne for Stortinget, at vi fra Island har mottatt tallrike beviser på sympati og hjelp, og det norske folk er på mange måter det islandske folk stor takk skyldig derfor.

Finansdepartementet hadde lønns- og pengesaker. Disse spørsmål vil alltid skape små kranglerier i enhver administrasjon, men jeg hadde det inntrykk av Finansdepartementet der borte i London, at Finansdepartementet var liksom sta og nøyeregnende som i alminnelighet et finansdepartement bør være.

Så har vi Sosialdepartementet. Jeg tror jeg må si at Sosialdepartementet var et av de departementer som på grunn av forholdene fikk det mest omfattende arbeid. Det hadde helseforanstaltninger, det hadde trygdanordninger — vi hadde jo mellom 20 og 30 tusen sjømenn, vi hadde militærstyrker og vi hadde alle de sivile som på en eller annen måte enten i åpen båt eller ved de raider som var foretatt, hadde kommet over Nordsjøen. Alle disse skulle vi forsøke å hjelpe så godt vi kunne i tilfelle de kunne bli rammet av sykdom eller liknende. Det ble derfor opprettet hospitaler, hvilehjem og lægestasjoner både i Storbritannia, Skottland og i Amerika, og vi hadde også på flere andre steder ute i verden lægestasjoner. For eksempel i Bombay husker jeg vi hadde lægestasjon.

Foruten alle disse store saker kan jeg vel si at nær sagt alle trygdanordninger som var i gang da Regjeringen forlot Norge, måtte vi praktisere der over, alle unntagen arbeidsledighetstrygden, ja, jeg tror at vi hadde ut-

1945. 16 juni. — Statsminister Nygaardsvolds beretning om Regjeringens virksomhet

(Statsminister Nygaardsvold)

betaling av alderdomstrygd og bidrag til barn utenfor ekteskap. Man måtte ta seg av alle mulige ting. Dessuten hadde Sosialdepartementet «relieff»-spørsmålene. Det var i Amerika en stor relieffkomité hvor president Hambro virket ualminnelig godt, som han alltid gjorde, både på det område og ved å vekke forståelse for Norges sak over i Amerika. Vi hadde spørsmålet oppe i Sverige om til stadighet å kunne yte hjelp til Norge. Denne relieff til Norge under okkupasjonen var en pæl i kjøttet for oss. Vi ville så gjerne skaffe varer av forskjellig slags, og vi hadde også kunnet ha anledning til å skaffe varene, men det stoppet i de fleste tilfelle på de krigførende makters nektelse, den ene trodde ikke den andre. Det eneste som vi kunne få fram, var en del pakkeforsendelser over Sverige og dessuten enkelte små forsendelser med fly over til sjødistriktene.

Ved siden av disse saker hadde Sosialdepartementet de norske flyktninger, om jeg må få lov å kalle dem slik, som oppholdt seg i Sverige. Det er et kapittel for seg selv, og jeg kan ikke gå i detaljer omkring det spørsmål, men jeg er sikker på at når en fullstendig redegjørelse blir fremlagt, så vil alle sammen få se hvilket kjempearbeid som er utført både av flyktningeadministrasjonen i Sverige og av Sosialdepartementet. Det måtte sørges for alle sammen økonomisk og — jeg må også si — moralsk og sosialt. Det ble opprettet skoler, det ble opprettet kurser av enhver art, og det ble tatt hånd om disse folk på alle måter. Det kunne vel allikevel enda være en del misnøye, men det er ikke noe rart, det var så mange som hadde måttet forlate sitt hjemland under vanskelige omstendigheter, og når de ble gående der borte i Sverige, kunne sinnet bli opprevet og humøret kunne bli nokså frynset både for dem som skulle gi og for dem som skulle få. Jeg tror bestemt at etter hvert bedret forholdet seg noe, og i særdeleshet ble forholdet bedre etter at vi fikk i gang politikursene, hvorved en hel del av de unge ble satt i militær øving.

Så har vi H a n d e l s d e p a r t e m e n t e t. Det hadde et stort arbeid for å skaffe de nødvendige hoteller og sjømannshjem for å kunne underbringe sjømenn som hadde en velfortjent ferie, soldater som hadde permisjon, og alle de som kom til England direkte fra Norge eller fra Sverige. Handelsdepartementet stod heller ikke fremmed for den avdeling vi har i Handelsdepartementet her i Norge, nemlig fiskeriavdelingen. I Buckie i Skottland hadde vi en hel koloni av fiskere som drev sitt tilvante erverv i Norge. Der oppe hadde vi også en

slipp, et mekanisk motorverksted for reparasjon av fiskefartøyer. Disse fiskefartøyer som er kommet over Nordsjøen til Storbritannia vil det alle sammen bli tatt hånd om, de vil bli reparert, og de vil antagelig bli seilt tilbake til Norge for å gjøre tjeneste i fiskeriene hjemme igjen. Handelsdepartementet hadde dessuten alle hyrespørsmål vedkommende sjøfolkene og tariff-forhandlinger m. v. Man skal huske på at i disse 5 år som vi har vært der borte, har vel Regjeringen vært, ikke bare Norges, men en av de største arbeidsgivere i Europa, iallfall på rederivirksomhetens område. Vi hadde tariff-forhandlinger med sjøfolkene av alle grader, men jeg vil bare si: Det har gått hele tiden. Alle la godviljen til og søkte å gi sitt bidrag til det felles beste, det var å få Norge fritt igjen så snart som mulig. Under Handelsdepartementet lå også det såkalte hyre- og innskuddskontor, hvor sjømennenes tvungne trekk fra hyrepengene ble forvaltet. Dette kontor tok dessuten imot frivillige spareinnskudd. Jeg har en oppgave over denne sparingen som jeg skal få lov til å gi. Ved frivillig sparing blant nordmenn ute, i handelsflåten, i de væpnede styrker, innestod ved det innskudds- og trekkkontoret i London vel 27 millioner kroner. Av tvungne trekk til familieunderhold i Norge og etter bestemmelsene om tvungen sparing for alle sjøfolk og statsansatte innestod det samme sted kr. 51 400 000. Til disse beløp, som er oppspart i pund og representerer en betydelig valutareserve, kommer også det store sparebeløp av begge kategorier, innestående ved innskudds- og trekkkontoret i New York, oppspart i dollar. Sammenlagt har nordmenn utenfor Norge i denne tid spart opp verdier i fremmed valuta på over 100 millioner kroner, som kan komme til nytte i fremtiden.

K i r k e d e p a r t e m e n t e t. Det skulle man mene ikke hadde så meget å gjøre der borte, men jo da, det hadde det. Vi fikk en hel del barn over ved de raider som jeg nevnte, det kom også en del barn over fra Sverige, det kom også en del med de skøyter og båter som kom over. Det var ganske naturlig at vi måtte ta hånd om dem og la dem få skoleutdannelse på norsk og etter norsk m a n é r. Det ble opprettet en stor internatskole oppe i Skottland. Jeg har ikke tallene her, men jeg tror ikke jeg tar meget feil når jeg sier, at det var omtrent 80 barn der oppe. Dessuten hadde vi en skole i London, en dag-skole, vi hadde middelskole. Jeg nevnte visst ikke, at i Sverige var det en hel del studenter som fullendte sine studier ved Uppsala universitet, hvor der også var anledning til å ta

eksamen artium. Dessuten hadde Kirkedepartementet det kirkelige. Vi hadde sjømannsmisjonen. Den kunne ikke få noe bidrag fra sine bidragsgivere i Norge, og rent foreløpig fikk så Regjeringen ta hånd også om disse ting. Vi hadde prester ved styrkene, feltprester og sjømannsprester, vi hadde prester ved forlegningene i Sverige. Det ble foretatt ordinasjon av nye prester både i England og i Sverige. Regjeringen bevilget dessuten et bidrag til Det norske misjonsselskap for at det kunne skaffe underhold til de misjonærer som lå ute på misjonsmarken. Heller ikke på det område kunne det skaffes midler fra det okkuperte Norge. Det kan nok hende at mange syntes det var rart at en sånn regjering ga seg til å drive misjonsarbeid også, men vi fant det var vår plikt like overfor de folk som hadde arbeid for misjonsselskapet. Og et av de siste takke- og hilsmingstelegrammer som jeg mottok, var et takketelegram fra misjonærer i Sudan, hvor de takket for at de hadde kunnet opprettholde livet i disse tider ved det bidrag som Regjeringen hadde ytet.

Justisdepartementet. Det hadde de juridiske spørsmål, og på grunn av forholdene var det ganske naturlig at det var det departement som produserte, kan jeg si, de fleste av de provisoriske anordninger. Det var ikke et økenavn, men vi betegnet ofte statsråden som mannen med anordningene. Dessuten ble forskjellige spørsmål fra de andre departementer der som her i Oslo forelagt for Justisdepartementet til uttalelse. Justisdepartementet hadde dessuten politiet og forberedelsene for de politistyrker som skulle gå hjem til Norge.

Skipfartsdepartementet. Under det sorterte Nortraship, den store sammenlutning av den norske handelsflåte som var frelst og fritt kommet over til de allierte. Jeg skal få lov å gi en del opplysninger omkring vår handelsflåte. Ved krigsutbruddet hadde Norge en handelsflåte på i alt 4 834 000 register tonn. Før 9 april 1940, mens vi enda var nøytrale, mistet vi 54 skip med en samlet tonnasje av i alt 119 341 br.reg.tonn. Da vi kom med i krigen kunne Norge stille til disposisjon for den felles krigsførsel ikke mindre enn 1 024 skip med en samlet tonnasje av i alt 4 045 617 br.reg.tonn. Ikke et eneste skip av de som var utenfor tyskernes rekkevidde, sviktet. En del skip ble liggende fast i franske og italienske havner, men rundt regnet 1 000 skip kom straks under Nortraships administrasjon fra London og New York. Av disse har vi mistet nokså nær halvparten, nemlig 482 skip med en samlet tonnasje av 2 094 493

br.reg.tonn. For oversiktens skyld kan nevnes at det er om lag 800 000 tonn, som kom under tysk kontroll, — vi hadde i de første krigsmåneder fått en del nybygninger — og 315 728 br.reg.tonn gikk tapt. Tilsammen har vi altså mistet i alt 2 410 221 br.reg.tonn, mens vi har tilbake en samlet tonnasje for den norske handelsflåte utgjør etter dette 49,7 pct. Til sammenlikning kan nevnes at Norge under forrige verdenskrig, da vi var nøytrale, mistet 49,6 pct. av sin flåte. I menneskeliv har vi av handelsflåtens folk mistet i alt 3 547 mann, hvorav storparten er omkommet ved krigsforlis. Allikevel har Norge hatt den laveste tapsprocent pr. torpedering, som noe lands handelsflåte kan oppvise, idet i gjennomsnitt over 80 pct. er blitt berget når båtene gikk ned. Bare mens vi var nøytrale mistet vi før 9 april 600 mann ved krigsforlis. De er inkludert i det første tall.

Skipfartsdepartementet hadde dessuten nybygninger og fornyelse av handelsflåten, det kommende oppgjør med rederne osv. Det var ganske klart at med de store tap i vår handelsflåte måtte Regjeringen være interessert i å se seg om etter midler og rådgjerder for at flåten igjen kunne bygges opp. Det var av norske redere bestilt en hel del båter i Sverige før krigsutbruddet. Det var vanskelig for de norske redere som satt i Norge, og også for dem som var kommet seg ut, å skaffe seg tilstrekkelig valuta til å opprettholde sine kontrakter. Dessuten kunne man også frykte for at tyskerne ved et eller annet trick kunne komme til disse båter. Den norske regjering besluttet derfor å overta disse nybygninger — foreløpig til eiendom, man kunne ikke ta dem til bruk, da de jo ikke var ferdige — og den norske regjering har hele tiden betalt avdrag og oppfylt kontraktene. Nå er disse båter ferdige og visstnok også, for en stor del av dem, gått ut i transporttjeneste. Jeg kan ikke si det, men jeg tror at disse båter representerer omtrent 300 000 d.w. tonn. Siden — især i 1944 og 1945 — har norske redere bestilt en masse båter i Sverige. Også her er det Regjeringen som har måttet skaffe valuta og har deltatt i forhandlinger om kontraktene osv. Jeg tror disse bestillinger representerer omkring 700 000 tonn.

Så har vi Forsvarsdepartementet. Dets oppgave var å tilrettelegge gjenreisningen av våre militære styrker, det ble organisert forsvarets overkommando, hærens overkommando, sjøforsvarets overkommando og flyvesenets felles overkommando.

Jeg må kanskje si noen ord om hæren først. I 5 år gikk våre gutter oppe i Skottland, fem

lange år og ventet på at de skulle få komme i kast med det arbeid som de hadde gått inn i de militære styrker for å utføre, nemlig å slåss med tyskerne. Det ble lange dager for disse guttene å vente, og det var mange ganger de også søkte å få gjøre tjeneste på andre fronter. Regjeringen kunne ikke imøtekomme disse vel berettigede ønsker. Det gjaldt om for Regjeringen å holde en kjerne av godt øvede norske soldater til den dag kom da vi igjen skulle forsøke å få fot på Norges jord. Vi visste ikke hvordan det ville gå. Vi kunne jo tenke oss at det ble en kamp, en erobring av landet bit for bit, og disse folkene som hadde hatt en så grundig trening og skoling, ville da bli kjernen i de nye styrker. Det var naturligvis ikke bare øvelser de utførte. De fikk tildelt avsnitt hvor de utførte bevoktningstjeneste, men som sagt, deres høyeste ønske var å kunne komme til fronten, å kunne slåss med tyskerne hvor det nå enn var.

Så har vi sjøforsvaret. Til sjøforsvaret søkte vi å skaffe marinefartøyer i den utstrekning det var mulig. Det var begrenset adgang til å skaffe fartøyer. Våre sjøfolk ombord på vår krigsmarine og våre båter har i alle disse årene deltatt i bevoktning og forsvarstjeneste, og de har med stor heder deltatt i angrep på overlegne tyske sjøstridskrefter.

For flyvåpenet ble det opprettet en stor øvelsesleir ved Toronto i Canada. Vi kunne ikke få en sånn leir i England, de hadde nok med seg selv, og enda hadde de for liten plass til å øve opp og bygge opp sitt luftforsvar. Denne flyveleiren ved Toronto tror jeg trygt vi kan si var et mønster for militære etableringer. Den ble ledet av oberstløytnant Reistad på en overordentlig dyktig og fortjenstfull måte, og både han og de som planla og bygde leiren, tror jeg hadde ett motto, og det var at kun det beste er godt nok for guttene som skal øve seg opp til å kjempe for Norges sak. Ja, det var en av dem som stod i spissen for byggingen som sa at det aldri har vært så lett å arbeide som den gang vi bygde leiren i Toronto, og årsaken var den at Regjeringen var så velsignet langt vekk og vi hadde en overordentlig stor sjekkbok. Tusener av flygere og flypersonale har der ved Toronto og senere ved en plass som kaltes Muskoka, fått sin utdannelse. De har deltatt i angrepene på Tyskland og kjempet i Frankrike, Belgia og Holland. De har utført vakt-tjeneste på Island og Shetlandsøyene og speidertjeneste over Norge. Vårt flyvåpen har flere ganger vært nevnt med heder og ære i de alliertes dagsbefalinger og i de alliertes presse.

Når jeg nevner flyvningen, kan jeg ikke unnlate å si noen ord om Regjeringens arbeid for å skape transportforbindelse mellom Sve-

rige og Storbritannia. Over i Sverige gikk det tusener av unge norske gutter som brente av lyst og iver etter å komme over til England og forberede seg til å kjempe mot tyskerne, men å komme over til England var lettere sagt enn gjort. Vi trengte folk til vår administrasjon, det er så, men de som vi først og fremst måtte søke å få over, var folk til de militære styrker for å begynne oppbyggingen av disse. Den eneste fremkommelige vei fra Sverige til England var rundt jorden, det var den eneste veien å komme fram på. Og så sendte vi da flere hundre den veien. De reiste via Finnland, Russland, Sibir, Japan over Stillehavet til Amerika. De som skulle tjenestgjøre i flyvåpenet, stoppet opp i Canada, men de som skulle f. eks. til hæren, fortsatte så over Atlanterhavet til Storbritannia. Andre fant veien over Odessa, Svartehavet, Tyrkia, Persia og fram til Den persiske bukt, herfra rundt India og Afrika og nordover til Storbritannia. Det var lange veier, og det var kostbare reiser. Vi tok derfor opp allerede tidlig om høsten 1940 spørsmålet om å skaffe oss egne transportfly som kunne gå direkte fra Sverige til Storbritannia. Mange gode og sterkt interesserte krefter både i Storbritannia og Amerika samarbeidet med oss for å løse dette spørsmål, men resultatet var som oftest magert. Detaljene i Regjeringens arbeid med å løse transportspørsmålet for forbindelsen mellom Sverige og Storbritannia kan ennå ikke fremlegges, men jeg håper at tiden engang vil komme. Det vil da vise seg, at selv om det ene håp og det ene løfte etter det annet brast, så arbeidet Regjeringen ufortrødent videre for å finne nye utveier. Vi var så glade hver gang vi hadde utsikt til at vi kunne få noen transportfly, så mange av oss satte oss ned til å regne etter: så og så mange tar et sånt fly, og så og så mange ganger kan de gå for uken og for måneden, og da skal det snart bli andre greier oppe i våre militære styrker; hundrer skal komme over, tusener skal komme over. Men som oftest gikk det med oss som med konen med eggene, de falt pladask til jorden både løftene og håpene, og så måtte vi begynne på en annen vei igjen.

Og så er det Forsyningsdepartementets arbeid. Arbeidet med å skaffe landet forsyninger etter krigen lå først under det gamle Forsyningsdepartement. Det hadde også skipsfartsspørsmålene, så på en vis var det et forsynings- og skipsfartsdepartement. Regjeringen ble imidlertid klar over at begge disse to spørsmål, forsyningene og skipsfarten, var så viktige og krevde så meget arbeid at de begge ikke godt kunne håndteres bare av ett departement. Regjeringen besluttet derfor å dele

dette departement i to, et forsynings- og gjenreisningsdepartement og et skipsfartsdepartement. Det var ikke alltid noe lett arbeid å skaffe til veie de nødvendige forsyninger på alle områder. Det var ikke bare forsyninger av mat, klær, sko og hundre andre sorter nødvendighetvarer til hus og hjem i det daglige liv for øvrig, men det var også forsyninger for å få vår egen produksjon i gang. Det var maskiner, hjelpemidler og delvis råstoffer til industrien, til landbruket og til fiskeriene. Vi kunne mange ganger være nokså utålmodige over at det gikk så langsomt med å få kjøpetillatelse og over at det var så vanskelig for eksempel å få lagt varer på lager i Storbritannia. Men tenker vi oss om, vil vi nok måtte innrømme at de vanskeligheter som har vært til stede, og som visstnok vil være til stede en god tid fremover, er forklarlige. Hele verden er utpint og fattig, krigens krav og forbruk har vært så uhyre stort, ødeleggelsene har vært større enn noen gang tidligere i verdenshistorien, og den sivile produksjon har på mange områder ligget nede eller vært helt stoppet til fordel for krigsproduksjonen. Alt dette gjør det da forklarlig at det nå og kanskje en stund fremover enda blir vanskeligheter. Vi skal tenke på hvordan det er i det enkelte land. I det enkelte land må en ta forholdsregler, så det som finnes, blir fordelt så noenlunde likelig til alle landets innvånere, enten de har meget eller lite penger. Slik må vi også se det landene imellom i denne tid. Vi hadde nok penger å kjøpe for, og det var andre land som hadde mindre mynt, men det hjalp ingen ting. Det måtte deles, og det måtte sørges for at alle fikk den tildeling som var nødvendig for at deres land og folk kunne komme seg over vanskelighetene. Foruten at Forsyningsdepartementet har gjort innkjøp i Storbritannia, har det hatt innkjøpskontor i Sverige, i Stockholm, og i Amerika, i New York. Jeg er klar over at vi ved våre innkjøp ikke fullt ut kan fylle alle behov, men jeg tror at får vi bare skipsleilighet og transporten kommer i gang, vil det hva forsyninger angår, bli lysere og lettere på mange måter her i landet.

Vi har Landbruksdepartementet og Arbeidsdepartementet. Det var de to siste departementer som ble organisert, for til å begynne med hadde de ikke så svært meget de kunne utføre. Men etter hvert som tiden gikk, viste det seg at de også kunne gjøre en hel del, især på landbrukets område hvor det sørget for å innhente de nødvendige oppgaver og opplysninger for Forsyningsdepartementet og selv foretok forhandlinger om kjøp av varer som var nødvendige for land-

bruket, for eksempel maskiner, kraftfor, kunstgjødning og såvarer av forskjellig slag.

For Arbeidsdepartementets vedkommende viste det seg også det siste året, kan vi si, at det kom krav hjemmefra om at vi måtte foreta en hel del bestillinger for å avhjelpe vanskelighetene ved transporten. Arbeidsdepartementet har derfor vært organisert siden 1944 og i begynnelsen av 1945, og har foretatt undersøkelser og foretatt bestillinger både for jernbanenes vedkommende, for veivesenets og for vassdragsvesenets vedkommende.

Så måtte vi jo selvfølgelig opprette en riksrevisjon der borte. Det gikk jo ikke an å la hverken oss eller Finansdepartementet være eneherkere i disse spørsmålene. Jeg tror den revisjon har arbeidet ganske godt, i god forståelse med Regjeringen. Den er nå, så vitt jeg vet, flyttet over og gjort til en del av Riksrevisjonen her i Norge. Det er jo en hel del av regnskapene fra London som enda ikke er revidert, og den vil antagelig da fortsette som egen avdeling her.

Jeg har allerede nevnt at det kom en hel del nordmenn til Sverige, norske menn og kvinner som mange ganger under de vanskeligste forhold tok seg over fra Norge til Sverige. Mange av dem utførte et strålende arbeid for Norges sak der borte i vårt broderland, og mange av dem er kommet tilbake som godt øvde og godt bevåpnede politisoldater, beredt til å ofre alt for Norges frigjøring og for at ro og orden skal herske i vårt land. Jeg vil takke dem som stod i spissen og ledet dette store arbeid som ble utført for våre landsmenn i Sverige. Først og fremst vil jeg takke vår legasjon der borte. Aldri har noen norsk minister og noen norsk legasjon i utlandet vært stilt overfor en så vanskelig oppgave som den vår representasjon i Stockholm ble stilt overfor. Jeg takker ministeren, jeg takker legasjonen for den lojalitet og for den strenge og uavkortede hevdelse av Norges interesser i disse vanskelige år.

Jeg vil også takke Sverige og Sveriges folk, ikke bare for den hjelp og støtte de gav de nordmenn som var nødt til å ta seg over til Sverige, men også for den støtte de ytet Norge og det norske folk. Jeg takker Sveriges Røde Kors og særlig Hans Kongelige Høyhet prins Carl og grev Folke Bernadotte for deres innsats for Norge og de norske fanger i Tyskland. Deres innsats har reddet norske fangers liv og helse i en utstrekning som vi ennå ikke har full oversikt over. Grev Folke Bernadottes navn vil i fremtiden ikke bli glemt i Norge. Det vil bli æret og elsket så vel i hus som i hytte.

Vi behøver ikke legge skjul på at det var en tid, især i det første av disse fem år, hvor

det norske folk så med forbauselse, ja, med misnøye på Sveriges holdning. Nå når vi igjen er herrer i vårt eget hus, nå når Norge igjen er et fritt land, kan vi se mer uhildet på de foretelser som avlet misnøye og mistro i Norge. Vi ser nå at det største for Sverige i de dager var å hindre at krigens gru og redsel også bredte seg over Sverige, og nå kan vi være så pass ærlige at vi erkjenner at Sveriges nøytralitet var en lykke for Norge og det norske folk. De misforståelsens skyer som samlet seg over Nordens horisont i disse krigens år, er delvis borte. Jeg vil uttale håpet om at det nordiske samarbeid, som var i så god gjenge på så mange områder før krigens, må bli tatt opp igjen, et samarbeid — ikke samrøring — til gagn og lykke for de fem nordiske land.

Så er det for meg bare et par-tre ting jeg gjerne vil nevne, før jeg forlater Stortingets talerstol. Det første er å gjøre rede for følgende forandringer i Regjeringen siden stortingsmøtet i Elverum den 9 april 1940: I statsråd på Stuguflaten den 22 april utnevntes stortingsmann Joh. Ludw. Mowinckel, stortingsmann Jakob Vik og stortingsmann Sven Nielsen til konsultative statsråder. I statsråd den 21 februar 1941 ble utenriksminister Koht innvilget avskjed. Samtidig ble det bestemt at statsråd Trygve Lie skulle overta den faste bestyrelse av Utenriksdepartementet og statsråd Sunde Forsyningsdepartementet. I statsråd den 20 mars 1942 ble forsvarsminister Ljunggren meddelt avskjed i nåde, og det ble bestemt at statsråd Torp skulle overta Forsvarsdepartementet, og at statsråd Hartmann, som tidligere var utnevnt til konsultativ statsråd, skulle overta Finansdepartementet. I statsråd den 7 oktober 1943 ble statsråd Fjellstad meddelt avskjed. Han ble samtidig utnevnt til midlertidig landbruksutsending i Amerika. Statsråd Joh. Ludw. Mowinckel deltok bare i ett statsråd, det var den 22 mai 1942. I statsråd den 5 juni 1942 ble han meddelt avskjed i nåde. Han ble samtidig utnevnt til formann for Nortraships råd i New York. Statsråd Mowinckel er senere avgått ved døden. Statsråd Jakob Vik, som var en av de tre konsultative statsråder, oppnevnt på Stuguflaten, tiltrådte ikke. Hans oppnevning ble annullert ved kongelig resolusjon av 2 mai 1941. I statsråd den 9 mars 1945 ble det bestemt at stillingen som sjef for Handelsdepartementet besettes fast og at statsråd Sven Nielsen overtar denne stilling fra 12 mai 1945. I statsråd den 5 mai 1945 ble statsrådene Torp, Støstad, Wold, Nielsen og Hartmann oppnevnt som utsendte fullmektiger for Regjeringen i Norge. I statsråd den 25 mai 1945 ble det bestemt at inntil Kongen kommer til

Norge, bemyndiges kronprins Olav til å forestå Regjeringen. Det neste er å nevne at grunnlaget for Regjeringens arbeid finnes i de vedtatte provisoriske anordninger. Det er en hel del av dem, jeg tror det er 123 i alt. Jeg overleverer dem herved til Stortinget, idet jeg som en avslutning på denne ufullstendige redegjørelse fremlegger dem på presidentens bord. Stortinget vil ved sin gransking av dem visstnok finne feil og mangler, men jeg ber det storting som skal behandle dem, være forvisset om at vi i alle spørsmål har ment, situasjonen tatt i betraktning, å legge sakene til rette for landets og hele samfunnets beste.

Og så til slutt en takk til alle dem som har vært hjemme og som våpenløse har kjempet kampen mot undertrykkerne og landssvikerne. En takk til ledelsen og de menige i rekkene. En takk til kjente og ukjente ut over det hele land. Det samhold og den offervilje som hjemmefronten har utvist, har kastet glans over Norge i denne fornedrelsens tid. Kan vårt folk i den tid som kommer la seg lede av de samme idealer, er jeg forvisset om at Norge går en lykkelig fremtid i møte.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at statsministerens redegjørelse trykkes og omdes til representantene for å behandles i et senere møte, hvis det skulle være ønske om å reise spørsmål her eller få suppleringer.

Statsministeren overleverte de provisoriske anordninger til presidenten, som uttalte:

De overbrakte provisoriske anordninger finner presidenten å burde minne representantene om er gjeldende lov, inntil de er behandlet av neste storting. Presidentskapet vil avgi en vanlig presidentskapsinnstilling til Stortinget om den formelle behandling av det som i dag er overbrakt til Stortinget.

Presidenten vil alene minne om at Stortinget enstemmig har henstillet til Regjeringen å fremlegge den provisoriske anordning om det første stortingsvalg og det første kommunevalg som proposisjon.

Statsminister Nygaardsvold: Jeg glemte den ting i min redegjørelse, at da vi vedtok den provisoriske anordning, var det kun for å påskynne forhandlingene og forberedelsene for valgene. Det er ganske klart at når Stortinget ønsker å behandle det, så må det bli fremsatt proposisjon, men jeg er ikke så sikker på om den nåværende regjering har så pass lang levetid at den kan skrive proposisjonen. Jeg håper imidlertid at den neste vil stille seg like

så velvillig overfor Stortinget som vi alltid har gjort.

Presidenten: Presidenten har ingen adgang til å uttale noe om den optimisme med hensyn til den nye regjeringsdannelse som statsministeren gav uttrykk for, heller ikke angående den pessimisme vedrørende hans egen politiske fremtid i Stortinget som han to ganger gav uttrykk for. Enten det er den regjering som vi i dag har den glede å se i salen, eller det vil være en annen regjering, vil Stortinget vite å dra omsorg for at denne sak blir fremmet overensstemmende med konstitusjonell og parlamentarisk praksis.

Der er innløpet følgende telegram til presidenten, som jeg skal referere i oversettelse:

«I anledning av at Stortinget gjenopptar sine forhandlinger, ønsker det belgiske representanthus å lykkønske Dem med at De i dag gjenopptar arbeidet under den gjenvunne frihet. Det belgiske kammer ønsker at det edle norske folk, ledet av demokratiets og parlamentarismens prinsipper, må nyte en lang fremtid i voksende velstand og i ubrutt fred.» — Det er undertegnet av president van Cauwelaert, som var formann for den belgiske delegasjon som deltok i den interparlamentariske konferanse i Oslo i 1939.

Presidenten ber om Tingets bemyndigelse til å sende et takketelegram til det belgiske kammer — og anser denne bemyndigelse for enstemmig bifalt.

Referat:

1. (1) Nansenfondets styre meddeler at funksjonstiden for de stortingsvalgte medlemmer av styret utløp ved utgangen av 1941 og ber om at nytt valg må bli foretatt.
 2. (2) Det Videnskapelige Forskningsfond av 1919 meddeler at funksjonstiden for det stortingsvalgte medlem av fondets styre utløp 30 juni 1941 og ber om at nytt valg må bli foretatt.
- Enst.: Nr. 1 og 2 sendes valgkomiteen.
3. (3) Riksrevisjonen sender til autorisasjon de til statsregnskapet innrettede hovedbøker A og B.

Presidenten: Presidenten ber om bemyndigelse til å autorisere de fremsendte protokoller — og anser bemyndigelsen for enstemmig gitt.

Møtet hevet kl. 11,10.

Møte den 19 juni kl. 10.

President: **H a m b r o**

Dagsorden:

1. Redegjørelse av utenriksministeren.
2. Referat.

Presidenten: Representanten Mikkola har ikke møtt, og det har vært Stortingets kontor umulig å få noen forbindelse med ham. Vi har intet hørt fra ham.

Etter forslag av presidenten besluttet enstemmig: Varamannen, småbruker og fisker Peder Sivertsen, innkalles for å ta sete under representantens fravær.

Presidenten: Hr. Peder Sivertsen er nu kommet til Oslo og vil ta sete i Stortinget.

Sak n r. 1.

Redegjørelse av utenriksministeren.

Statsråd Lie: Like etter at Regjeringen var kommet tilbake til Oslo, fikk jeg anmodning av Stortingets president om å gi en redegjørelse om den utenrikske situasjon og arbeidet under krigen i sin alminnelighet. Jeg måtte da først, fordi jeg ikke hadde arkivene i orden, be om å få en utsettelse. Etter at presidenten så senere et par ganger hadde henvendt seg til meg, sa jeg at jeg skulle gjøre et forsøk. Jeg står da i den situasjon at min redegjørelse meget er bygd på hukommelse, men også på grunnlag av en del dokumenter som er i orden i Utenriksdepartementet her i Oslo. Hvis jeg skulle gjøre meg skyldig i noen feiltagelse, glemme noe, så skyldes det den enkle ting at vi ikke har hatt alt det nødvendige materiell for hånden. Foruten det jeg kommer til å nevne i dag, må jeg gjøre oppmerksom på at det finnes saker og spørsmål som fremdeles er hemmelige. Noen av dem kan jeg redegjøre for i et hemmelig stortingsmøte, for andre kan jeg levere dokumenter fra meg etter at jeg har konferert med stortingspresident Hambro, som da eventuelt kan anvise måten hvorpå de skal behandles, f. eks. i utenrikskomiteen.

Min redegjørelse kommer jeg til å bygge opp på følgende måte: Jeg finner det riktig av hensyn til 5 års virksomhet først å redegjøre for Utenriksdepartementets og de utenrikske stasjoners organisasjon under krigen. Dernest må jeg vie en tid til å omtale den utenlandske representasjon hos Hans Majestet Kongen og den norske regjering i London. Det tredje avsnitt vil komme til å omfatte avtaler som er inngått under krigen, erklæringer m.v. som står i forbindelse med krigføringen og